

STAD VAN MEISJES

ELIZABETH GILBERT BIJ UITGEVERIJ CARGO

Pelgrims

Mannen van staal

Eten, bidden, beminnen

Toewijding

Het hart van alle dingen

Big Magic

Elizabeth Gilbert

Stad van meisjes

Vertaald door Hi-en Montijn

2019

AMSTERDAM

Cargo is een imprint van Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam

Copyright © 2019 Elizabeth Gilbert

All rights reserved

Copyright Nederlandse vertaling © 2019 Hi-en Montijn

Oorspronkelijke titel *City of Girls*

Oorspronkelijke uitgever Riverhead Books, New York

Omslagontwerp Moker Ontwerp

Omslagillustratie Penguin Random House

Foto auteur Timothy Greenfield-Sanders

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Bariet Ten Brink, Meppel

ISBN 978 94 031 5820 4

NUR 302

uitgeverijcargo.nl

*Voor Margaret Cordi –
mijn ogen, mijn oren, mijn dierbare vriendin*

Faites des bêtises, mais faites-les avec enthousiasme.

– Colette

New York City, april 2010

Onlangs kreeg ik een brief van zijn dochter.

Angela.

In de loop der jaren heb ik vaak aan Angela gedacht, maar dit was pas ons derde contact.

Het eerste was toen ik haar bruidsjurk maakte, in 1971.

Het tweede was toen ze me schreef dat haar vader gestorven was. Dat was in 1977.

Nu schreef ze me om te vertellen dat haar moeder overleden was. Ik weet niet goed wat ik volgens Angela met dit nieuws aan moet. Misschien had ze gedacht dat het als een volslagen verrassing zou komen. Waarmee ik niet wil zeggen dat ik haar van enige kwaadwilligheid verdenk. Zo zit Angela niet in elkaar. Ze is een goed mens. En bovendien is ze een interessant mens.

Maar ik was wel stomverbaasd dat haar moeder het zo lang had volgehouden. Ik was ervan uitgegaan dat ze al jaren dood was. Gewoon, zoals alle anderen. (Maar waarom ben ik eigenlijk verbaasd dat iemand zo lang leeft, terwijl ik zelf aan het leven hecht als een pok op een mossel? Ik zal niet de enige oude vrouw zijn die nog steeds door New York hobbelt en radicaal weigert haar leven en haar huis en haard op te geven.)

Het was echter de laatste regel van Angela's brief die me het meeste raakte.

'Vivian,' schreef Angela, 'nu mijn moeder is overleden vraag

ik me af of u in staat bent te vertellen wat u voor mijn vader hebt betekend.'

Tja.

Wat heb ik voor haar vader betekend?

Alleen hij had die vraag kunnen beantwoorden. En aangezien hij verkoos het nooit met zijn dochter over mij te hebben, was het niet aan mij om Angela te vertellen wat ik voor hem heb betekend.

Maar ik kan haar wel vertellen wat hij voor mij heeft betekend.

Een

In de zomer van 1940 stuurden mijn ouders mij, een negentienjarige kip zonder kop, naar mijn tante Peg, eigenaresse van een toneelgezelschap in New York.

Ik was kort ervoor van Vassar College weggestuurd, omdat ik geen colleges volgde en zodoende voor al mijn eerstejaarsexamens zakte. Ik was niet zo dom als mijn cijfers deden vermoeden, maar kennelijk helpt het niet als je niet studeert. Als ik er nu aan terugdenk, weet ik niet goed meer wat ik deed tijdens al die uren die ik in de collegezaal had moeten doorbrengen, maar mezelf kennende veronderstel ik dat ik erg in beslag werd genomen door mijn uiterlijk. (Ik weet nog wel dat ik dat jaar probeerde me te bekwamen in het draaien van een ‘averechtse krul’, een kaptechniek die – voor mij niet alleen uitermate belangrijk maar ook behoorlijk uitdagend – niet erg Vassar was.)

Ik heb nooit mijn plek gevonden op Vassar, hoewel er daar aan plek geen tekort was. De universiteit huisvestte allerlei soorten meisjes en clubjes, maar geen van allen konden me boeien en bij geen van allen voelde ik me thuis. Dat jaar waren er op Vassar politieke revolutionairen die in hun serieuze zwarte broeken hun mening gaven over de internationale agitatie, maar wat kon mij de internationale agitatie schelen. (Die kan me nog steeds niets schelen. Wel had ik oog voor de zwarte broeken, die ik fascinerend chic vond, maar alleen als de zakken niet uitpuilden.)

Er waren op Vassar meisjes die gedreven, leergierige studentes waren, bestemd om arts of advocaat te worden lang voordat dat voor veel vrouwen gemeengoed werd. Ik had hen interessant moeten vinden, maar dat vond ik dus niet. (Om te beginnen kon ik hen niet uit elkaar houden. Ze droegen allemaal dezelfde vormeloze wollen rokken die eruitzagen alsof ze van oude truien waren gemaakt, en alleen dat al vond ik deprimerend.)

Niet dat Vassar van álle glans verstoken was. Er waren een paar gevoelige, erg aantrekkelijke mediëvisten met reeënogen, een paar artistieke meisjes met opvallend haar, en enkele voorname telgen uit de beau monde met het profiel van een Italiaanse windhond, maar met geen van allen sloot ik vriendschap. Misschien omdat ik het gevoel had dat iedereen op Vassar slimmer was dan ik. (Dat is niet alleen maar jeugdige paranoia. Tot op de dag van vandaag hou ik vol dat iedereen daar slimmer wás dan ik.)

Eerlijk gezegd wist ik niet wat ik op de universiteit deed, behalve aan een bestemming beantwoorden, zonder dat iemand ooit de moeite had genomen om mij het doel daarvan uit te leggen. Van jongs af aan was me verteld dat ik naar Vassar zou gaan, maar niemand had me verteld waarom. Waar diende het allemaal toe? Wat moest me dat precies opleveren? En waarom deelde ik deze maffe, kleine kamer met een ijverige wereldverbeteraarster in spe?

Ik had tegen die tijd hoe dan ook mijn buik vol van leren. Al jarenlang had ik op de meisjeskostschool Emma Willard in Troy, in de staat New York, les gehad van de briljante, louter uit aan Seven Sisters afgestudeerden bestaande staf, en was dat nog niet genoeg? Vanaf mijn twaalfde zat ik op kostschool en misschien vond ik dat het nu wel welletjes was. Hoeveel boeken moet een mens lezen om te bewijzen dat ze een boek kan lezen?

Ik wist al wie Karel de Grote was, dus laat me met rust, was mijn idee.

Verder had ik, niet lang nadat ik als gedoemde eerstejaars aan Vassar was begonnen, in Poughkeepsie een bar ontdekt waar je tot diep in de nacht bij live jazz goedkoop bier kon drinken. Ik had een manier bedacht van de campus weg te glippen en deze bar te bezoeken (mijn slimme ontsnappingsplan omvatte een open wc-raampje en een verborgen fiets; neem maar van mij aan dat de huismeester mij vervloekte) met als gevolg dat mijn steevaste kater niet bevorderlijk was voor het stampen van Latijnse stamtijden 's ochtends vroeg.

En dan waren er nog al die andere obstakels.

Bijvoorbeeld al die sigaretten die ik moest roken.

Kortom, ik had het druk.

En zo eindigde ik van een jaar van driehonderdtweeënzestig slimme jonge Vassar-vrouwen als driehonderdeenenzestigste, wat mijn vader in afgrijzen de opmerking ontlokte: 'Goeie god, wat deed dat ándere meisje?' (Het arme schepsel bleek polio te hebben gekregen.) Dus stuurde Vassar me, begrijpelijk, naar huis met het vriendelijke verzoek niet terug te komen.

Mijn moeder had geen flauw idee wat ze met me aan moest. We konden totaal en absoluut niet met elkaar overweg. Zij deed niets liever dan paardrijden en aangezien ik geen paard was en ik ook niks met paarden had, hadden we niet veel om over te praten. En nu was mijn mislukking haar zo'n doorn in het oog dat ze mijn aanwezigheid nauwelijks verdroeg. Anders dan ik had mijn moeder het behoorlijk goed gedaan op Vassar College, ja, daar moet je niet min over denken. (Jaar 1915, geschiedenis en Frans.) Dankzij haar legaat, en ook haar royale jaarlijkse donaties, was mijn toelating tot dat heilige instituut gegarandeerd geweest, en nu dit. Elke keer dat onze wegen zich in de gangen

van ons huis kruisten, knikte ze me toe alsof we elkaar slechts beroepsmatig kenden. Beleefd maar koeltjes.

Ook mijn vader wist niet wat hij met me moest beginnen, maar hij had het druk met het bestieren van zijn hematietmijn en bekommerde zich niet al te veel om zijn problematische dochter. Het is waar dat ik hem had teleurgesteld, maar hij had grotere zorgen. Hij was industrieel en isolationist, en door de zich uitbreidende oorlog in Europa zag hij de toekomst van zijn handel met angst tegemoet. Ik neem dus aan dat dat zijn aandacht afleidde.

Wat mijn oudere broer Walter betrof, die was in Princeton, waar hij grote dingen verrichtte, en behalve het feit dat hij mijn onverantwoordelijke gedrag afkeurde besteedde hij geen aandacht aan mij. Walter had zijn hele leven nog nooit iets onverantwoords gedaan. Toen hij nog op kostschool zat, hadden zijn jaargenoten zoveel ontzag voor hem dat ze hem de bijnaam, en ik verzin dit niet, de Ambassadeur hadden gegeven. Nu studeerde hij voor ingenieur omdat hij wereldwijd infrastructuur voor de mensheid wilde aanleggen. (Voeg aan mijn lijst van tekortkomingen toe dat ik op mijn beurt niet zeker was van de betekenis van het woord ‘infrastructuur’.) Hoewel Walter en ik in leeftijd niet veel scheelden, nauwelijks twee jaar, hadden we ook als kleine kinderen al niet met elkaar gespeeld. Rond zijn negende had mijn broer zijn kinderspullen weggeborgen, en tot die kinderspullen behoorde ik. Ik maakte geen deel uit van zijn leven en dat wist ik.

Ook mijn vriendinnen gingen door met hun leven, dat gericht was op studie, werk, huwelijk en volwassenheid, stuk voor stuk onderwerpen waar ik interesse voor noch verstand van had. Dus er was niemand om zich om mij te bekommeren of me bezig te houden. Ik verveelde me en had nergens zin in. Mijn verve-

ling voelde als knagende honger. De eerste twee weken van juni bracht ik door met het slaan van een tennisbal tegen de zijkant van onze garage waarbij ik onafgebroken 'Little Brown Jug' floot, totdat mijn ouders er zo genoeg van kregen dat ze me op transport zetten naar mijn tante in de stad, en zeg nou zelf, wie kon hun dat kwalijk nemen?

Ze hadden natuurlijk bang kunnen zijn dat ik in New York communist zou worden of drugsverslaafd, maar alles was beter dan de rest van de eeuwigheid te moeten luisteren naar je dochter die een tennisbal tegen de muur slaat.

En zo, Angela, kwam ik in de stad terecht, en daar is het allemaal begonnen.

Ze zetten me op de trein naar New York, en wat een geweldige trein was dat. De Empire State Express, rechtstreeks uit Utica. Een vervoermiddel van glimmend chroom voor een delinquente dochter. Ik nam beleefd afscheid van vader en moeder en gaf mijn bagage af aan een kruier, wat me een gevoel van belangrijkheid gaf. Ik bracht de hele reis, van moutmelk nippend, perren op sap peuzelend, sigaretten rokend en tijdschriften doorbladerend, door in het restauratierijtuig. Ik wist dat ik verbannen werd, maar wel in... stijl.

Treinen waren toen zoveel beter, Angela.

Ik beloof dat ik mijn best zal doen niet voortdurend te zeuren over hoe alles in mijn tijd veel beter was. Toen ik jong was vond ik het altijd vreselijk ouwe mensen daarover te horen jammeren. (Ouwe zeur, jouw Gouden Eeuw interesseert niemand, maar dan ook niemand!) En ik verzeker je dat ik heel goed weet dat er in 1940 veel dingen niet beter waren.

Deodorant en airconditioning schoten jammerlijk tekort, dus iedereen stonk een uur in de wind, vooral 's zomers, en verder was er Hitler. Maar treinen waren toen ontegenzeggelijk beter. Wanneer heb jij voor het laatst in een trein van moutmelk en een sigaret kunnen genieten?

Gekleed in een kwiek, eenvoudig blauw jurkje van rayon met een dessin van veldleeuweriken, rondom de hals met een gele bies afgezet, een vrij strakke rok met diepe heupzakken, stapte ik in de trein. Ik herinner me de jurk nog zo goed omdat ik om te beginnen nooit, maar dan ook nóóit vergeet wat iemand draagt en ook omdat ik het gevalletje zelf had genaaid. En het was een mooi stukje werk. Het kwam koket tot net halverwege de kuit. Ik weet ook nog dat ik dat jurkje van extra schouder-vullingen had voorzien, omdat ik zo ontzettend graag op Joan Crawford wilde lijken, maar ik ben er niet zeker van of die het gewenste effect sorteerden: met mijn bescheiden cloche en mijn simpele, blauwe, van moeder geleende handtas (met daarin cosmetica, sigaretten en verder niet veel) zag ik er niet uit als een sirene maar als wat ik echt was: een negentienjarige maagd die op familiebezoek ging.

Deze negentienjarige maagd werd op weg naar New York vergezeld door twee grote koffers, een met mijn kleren, stuk voor stuk keurig in vloeipapier gevouwen, en de ander volgestouwd met stoffen en fournituren om nog meer kleren te kunnen maken. Daarnaast was er ook nog een stevige kist waarin mijn naaimachine zat, een zwaar, log, lastig te transporteren bakbeest. Maar hij was mijn heerlijke, maffe handlanger, en zonder hem kon ik niet.

Dus kwam hij met mij mee.

Die naaimachine, en alles wat die vervolgens in mijn leven bracht, had ik te danken aan grootmoeder Morris, dus wil ik het even over haar hebben.

Misschien zie je, Angela, bij het lezen van het woord ‘grootmoeder’ in gedachten een lief oud dametje met wit haar voor je. Maar zo was mijn grootmoeder helemaal niet. Ze was een lange, gepassioneerde, kokette vrouw op leeftijd die haar haar mahoniekleurig verfde, zich in een wolk van parfum en roddels door het leven bewoog en zich kleepte als een circusvoorstelling.

Ze was de kleurrijkste vrouw ter wereld, en dan bedoel ik ‘kleurrijk’ in alle betekenissen van het woord. Grootmoeder droeg gewaden van geplet fluweel in bijzondere kleuren, kleuren die zij niet als de rest van de verbeeldingsarme goegemeente roze of wijnrood of blauw noemde, maar daarentegen ‘rozenas’ of ‘Corduuaans leder’ of ‘Della Robbia’. Ze had gaatjes in haar oren, iets wat de meeste respectabele dames in die tijd niet hadden, en ze bezat meerdere, met pluche beklede bijoutheriekistjes gevuld met een mateloze hoeveelheid aan goedkope en dure kettingen, oorringen en armbanden. Ze had een speciaal kostuum waarin ze ’s middags in haar auto uit rijden ging en haar hoeden waren zo groot dat zij in het theater een eigen plaats nodig hadden. Ze hield van jonge katjes en postordercosmetica; ze genoot van de gruwelijke, in de roddelpers breed uitgemeten moorden; en het was bekend dat ze liefdesgedichten schreef. Maar boven alles hield mijn grootmoeder van toneel. Ze ging naar elk stuk en elke voorstelling die in de stad kwam en ze was ook dol op speelfilms. Ik vergezelde haar vaak, aangezien wij allebei precies dezelfde smaak hadden. (Grootmoeder Morris en ik hadden beiden een voorkeur voor verhalen waarin een onschuldig meisje in een luchtig gewaad werd ontvoerd door een gevaarlijke man met een enge hoed en vervolgens werd gered door een andere man met een trotse kin.)

Natuurlijk was ik dol op haar.

Maar dat gold niet voor de rest van de familie. Mijn grootmoeder bracht behalve mij iedereen in verlegenheid. En dat gold met name haar schoondochter (mijn moeder): die was niet frivol en huiverde altijd weer opnieuw voor grootmoeder Morris die ze ooit ‘die aanstelster die nooit volwassen wordt’ noemde.

Je begrijpt al dat mama er niet om bekendstond liefdesgedichten te schrijven.

Maar grootmoeder Morris leerde me naaien.

Ze was een virtuoos naaister. (Zij had het weer van háár moeder geleerd, die het gepresteerd had om in één generatie van een uit Wales geïmmigreerde dienstmeid op te klimmen tot een bemiddelde Amerikaanse dame, wat in niet geringe mate te danken was aan haar behendigheid met naald en draad.) Mijn grootmoeder wilde dat ik ook een virtuoos naaister zou worden. En dus naaiden we als we niet op toffees kauwend in de bioscoop zaten of elkaar een tijdschriftartikel over witteslavinnenhandel voorlazen. En die naailessen waren menens. Grootmoeder Morris zag er geen been in het uiterste van mij te eisen. Ze naaide tien steken op een kledingstuk waarna ik de volgende tien steken moest doen, en als die niet even perfect waren als de hare, trok ze de mijne uit en moest ik opnieuw beginnen. Ze leerde me omgaan met onmogelijke materialen als gaas en kant, totdat geen enkele stof, hoe lastig ook, me nog problemen opleverde. Vorm! Voering! Snit! Toen ik twaalf was, draaide ik mijn hand er niet voor om om een korset (met baleinen en al) te maken, ook al zat sinds 1910 behalve grootmoeder Morris niemand nog om een korset verlegen.

Haar beleid tijdens die naailessen, hoe streng ook, deerde me

niet. Haar kritiek was hard maar niet kwetsend. Ik vond kleding zo belangrijk dat ik graag wilde leren en ik wist dat ze alleen maar mijn talent wilde aanmoedigen.

Ze prees me zelden, maar dat kwam mijn vingers ten goede; die werden heel vaardig.

Toen ik dertien was kocht grootmoeder Morris de naaimachine die me in de trein naar New York zou vergezellen. Het was een slanke, zwarte Singer 201 met een moorddadig vermogen (je kon er léér mee naaien; ik had er een Bugatti mee kunnen bekleden!). Tot op de dag van vandaag heb ik geen beter cadeau gekregen. Ik nam de Singer mee naar kostschool waar hij me een enorme macht verschafte in de gemeenschap van bevoorrechte meisjes die allemaal goedgekleed wilden gaan, maar niet noodzakelijkerwijs over de vaardigheid beschikten om dat te verwezenlijken. Toen eenmaal op school bekend werd dat ik alles kon maken, en dat kon ik echt, klopten de andere meisjes van de Emma Willard voortdurend bij mij aan met het verzoek een taille uit te leggen, een naad te repareren, of de avondjurk van een oudere zus op maat te vermaken. Ik bracht die jaren gebogen over mijn Singer-machine door als een soldaat over zijn mitrailleur, en het was het waard. Ik werd populair, en dat is het enige wat er echt toe doet op kostschool. Of waar dan ook.

Ik moet erbij vertellen dat de vreemde proporties van mijn lichaam de andere reden vormden van mijn grootmoeders naailessen. Van kleins af aan ben ik altijd te lang en te slungelig geweest. De puberteit kwam en ging en ik werd alleen maar langer. Jarenlang had ik geen noemenswaardige boezem en aan mijn bovenlichaam kwam geen einde. Mijn armen en benen waren staken. Niets uit een winkel zou ooit goed passen, dus kon ik maar beter mijn eigen kleren maken. En grootmoeder Morris, God hebbe haar ziel, leerde mij me te kleden op een

manier die mijn lengte flatteerde zodat ik er niet uitzag als een steltloper.

Denk niet dat ik mijn eigen verschijning afkraak. Ik geef alleen de feiten van mijn figuur door: ik was dun en lang, meer viel er niet over te zeggen. En mocht je denken dat dit het verhaal wordt van het lelijke eendje dat naar de stad gaat waar ze ontdekt dat ze eigenlijk heel aantrekkelijk is, wees dan gerust, zo'n verhaal wordt het niet.

Ik ben altijd aantrekkelijk geweest, Angela.

En dat heb ik ook altijd geweten.

En het was natuurlijk omdat ik zo aantrekkelijk was dat ik, terwijl ik in het restauratierijtuig van de Empire State Express van mijn moutmelk nipte en hapjes van mijn peren op sap nam, werd aangestaard door een knappe man.

Ten slotte kwam hij naar me toe en vroeg of hij me een vuurtje mocht geven. Ik vond het goed en hij ging zitten en begon te flirten. Ik vond die aandacht heel opwindend maar wist niet hoe ik terug moest flirten. Dus beantwoordde ik zijn avances door uit het raam te staren en te doen of ik diep in gedachten was. Ik fronste een beetje in de hoop een serieuze en interessante indruk te maken, hoewel ik er waarschijnlijk bijziend en verward uitzag.

Deze situatie zou nog penibeler zijn geweest dan ze al klinkt, ware het niet dat ik uiteindelijk werd afgeleid door mijn eigen spiegelbeeld in het treinraam, wat me een behoorlijke tijd bezighield. (Sorry, Angela, maar in de ban zijn van je eigen verschijning hoort erbij als je een jong, aantrekkelijk meisje bent.) Het komt erop neer dat ik zelfs deze knappe vreemdeling niet half zo interessant vond als de vorm van mijn wenkbrauwen. Niet alleen vond ik het heel belangrijk hoe goed ik ze bijhield, al

was dat een aspect dat me volledig in beslag nam, maar toevallig probeerde ik die zomer te leren om slechts één wenkbrauw op te trekken, net zoals Vivian Leigh in *Gone with the Wind*. Je kunt je ongetwijfeld voorstellen dat deze oefening alle concentratie vereiste. En dus begrijp je dat, terwijl ik volledig opging in mijn eigen spiegelbeeld, de tijd omvloog.

Toen ik weer opkeek, waren we al Grand Central Station binnengereden, stond mijn nieuwe leven op het punt een aanvang te nemen en was de knappe man allang verdwenen.

Maar wees gerust, Angela, er zouden nog veel meer knappe mannen komen.

O! Ik moet je ook vertellen, voor het geval dat je je afvraagt wat er met haar is gebeurd, dat grootmoeder Morris ongeveer een jaar voordat die trein me in New York afleverde, was gestorven. Ze overleed in augustus 1939, net een paar weken voordat ik aan Vassar zou beginnen. Haar overlijden was geen verrassing geweest – ze was al jaren aan het sukkelen – maar door haar dood (die van mijn beste vriendin, mijn mentor, mijn vertrouweling) was ik kapot en ontroostbaar.

Weet je wat, Angela? Misschien hadden de jammerlijke resultaten van mijn eerste jaar daar alles mee te maken. Misschien was ik helemaal niet zo'n slechte studente. Misschien was ik alleen maar bedroefd geweest.

Nu pas, op het moment dat ik je schrijf, bedenk ik deze mogelijkheid.

O jee. Soms duurt het heel lang voordat bepaalde dingen tot je doordringen.